

CATALOGUS CLAVICHORDEN 2007

JORIS POTVLIEGHE

ZEUNINGENSTRAAT 45 B-1570 TOLLEMBEEK BELGIUM

TEL.: 00 32/54/58.72.16 e-mailadres: joris.potvlieghe@clavichord.be

De clavichorden worden gemaakt volgens 18de eeuwse ambachtelijke principes met toepassing van stijleigen materialen en technieken. Alle onderdelen worden in het atelier manueel vervaardigd tot en met de scharnieren die uit een massieve messingplaat worden geslagen.

Eén van die arbeidsintensieve technieken is het gebruik van ‘warme’ lijmsorten waarmee zowel de kast, de binnenbouw als het volledige zangbodemdeelte wordt verlijmd. Zwaluwstaartverbindingen en doorgaande penverbindingen worden omwille van hun constructieve doeltreffendheid toegepast op alle kastroeken en bakstukken in front- en rugzijde en verlenen het klavichord een extra esthetisch accent.

De aanzienlijke houtvoorraad van bomen die op ‘stam’ worden aangekocht, laat een strenge en doelbewuste selectie toe in functie van de beoogde klankeigenschappen, de esthetiek en de homogeniteit van het instrument. Het beheer en het droogproces van de houtstapel wordt met grote zorg opgevolgd en dragen bij tot de duurzaamheid van het instrument. Het fijner, dat speciaal gezaagd wordt in het atelier en daardoor 6 maal dikker is als het ‘moderne’ gesneden fijner, laat zich optimaal verlijmen en bewerken, en heeft een constructieve functie in de kastopbouw. Voorbeelden van traditionele houtbewerkingsmethoden treft men ook aan in het gebruik van houten schroefdraad voor de spitse pootjes en de zelfgemaakte profielen voor het lijstwerk.

UITVOERINGSTERMIJN

In het atelier wordt gewerkt met een bouwcyclus van vier klavichorden die simultaan worden gebouwd tot de fase waarin zich uitvoeringsvarianten kunnen voordoen. Door een optie te nemen wordt een klavichord binnen de cyclus gereserveerd en is de leveringstermijn afhankelijk van het reservatiemoment in relatie tot de vorderingen binnen de cyclus.

DETAIL SAKSISCH CLAVICHORD 1770 IN NOTENHOUT, ONTWERP JORIS POTVLIEGHE.
 Een inlegwerk van rechthoekige ramen in wortelnoten hout, afgelijnd met een fijn buxushouten biesje en aan de buitenzijden omkaderd met taxus in ‘visgraat’-motief. Centraal op het naambord wordt een gedrukt naamplaatje ingewerkt en omkaderd met ebbenhout.

PRIJZEN

- **Philipp Jacob SPECKEN 1743** **zie bijlage**
 C – d³, ongebonden, notenhout, zonder onderstel
 Afmetingen: 1460 x 440 x 134 mm
Onderstel met pootjes in Lodewijk XIV/XV-stijl *zie bijlage*

UITVOERINGSVARIANTEN

- 1) inlegwerk op aanhanglijst zie bijlage
 2) gefineerde binnenkast met ingelegde molure zie bijlage
 3) inlegwerk: naambord, naamplaatje en bakstukken zie bijlage
 4) inlegwerk op schuifje links zie bijlage
 5) rozet in perkament zie bijlage
 6) ebbenhouten frontonnetjes in arcadevorm zie bijlage

ANDERE OPTIES

- lessenaar, 2 dln., notenhout zie bijlage
- zitbankje in bijhorende stijl met kussen van Engelse kwaliteitsstof zie bijlage
- bijzettafeltje zie bijlage
- twee gereedschapsschuifjes voorzien van onderhoudsmateriaal zie bijlage
- pootjes met messing voetjes of wieltjes zie bijlage
- gefineerde pootjes met buxushouten biesjes (voor Saksisch clav.): per stuk zie bijlage
- massief messing slot, Engels handwerk zie bijlage
- transporthoes zie bijlage
- flightcase, 21.7 kg. zie bijlage

Alle prijzen zijn opgegeven **exclusief BTW**, taksen, verzekeringen en “ex work”. Stemsleutel en reservesnaren zijn inbegrepen, de lessenaar is optioneel omdat de partituur doorgaans tegen het deksel wordt geplaatst. De prijzen zijn zes maanden geldig, met voorbehoud van wijzigingen in de uitvoering.

BETALINGSMODALITEITEN

- deel 1	bevoorschotting materialen, bouw van het meubel	40 %
- deel 2	aanvang binnenbouw constructie	30 %
- deel 3	aanvang klavier en zangbodem	20 %
- deel 4	oplevering van het klavichord in het atelier	10 %

De betaling kan naar wens over meerdere termijnen gespreid worden.

WAARBORG

Ondanks de jarenlange droogperiode van het hout blijven temperatuur- en vochtigheidschommelingen invloed uitoefenen op het instrument. Het is aan te raden om de ruimte waarin het klavichord zich zal bevinden te voorzien van een luchtbevochtiger en een hydrostaat. De aangewezen temperatuur bedraagt 19° C en 55 % vochtigheid. De garantieperiode bedraagt 5 jaar op constructieve fouten.

PROGRAMMA

Sinds 1985 bestuderen we intensief de klavichorden uit het Saksische Duitsland, op zoek naar de verbanden tussen de grootmeesters Silbermann, Friederici en Horn. Een status quaestionis van dit onderzoek werd opgenomen in het tijdschrift 'Clavichord International', jaargang 1996. Dit onderwerp wordt momenteel verder uitgediept met het oog op een wetenschappelijke publicatie.

Het bouwprogramma bestaat uit twee luiken, enerzijds een aanbod van twee "facsimile's", anderzijds een eigen ontwerp naar Saksische stijl. Met deze beperking tot slechts 3 typen wordt getracht naar een zo groot mogelijke specialisatie en een maximale efficiëntie in de bouw van de klavichorden.

FACSIMILE: Philipp Jacob SPECKEN 1743

Philipp Jacob SPECKEN werd ca. 1685 geboren en stierf in 1762. Hij was een leerling van Gottfried Silbermann en verhuisde naar Stockholm waar hij voor het eerst vermeld wordt in 1730. Hij bouwde klavichorden, klavecimbels en ook "cembals d'amour". Er zijn een 14-tal klavichorden bewaard en 3 klavecimbels. Het origineel klavichord van 1743 bevindt zich in het *Musikmuseet* te Stockholm (Zweden), n°2526.

Dit ongebonden klavichord met relatief kleine tessen sluit conceptueel nauw aan bij de Saksische bouwstijl. Het is niet uitgesloten dat dit ontwerp is overgenomen van zijn leermeester Gottfried Silbermann, die een klavichord heeft gebouwd voor C.Ph.Bach: "*So besass der hr. Kapellmeister Bach in Hamburg beynahe 50 Jahre lang ein Klavier von seiner [Gottfried Silbermann] Arbeit, welches wegen seinen vortreflichen singenden Tone und wegen seiner Festigkeit in der Stimmung, durch ganz Europa berühmt ist.*" (Gerber, 1790-92, kol. 515). Een andere getuigenis over dit bijzondere Gottfried Silbermann-klavichord komt van de hand van J.F. Reichardt: "*Niet enkel speelt [C.Ph.E.] Bach een langzaam, zingend adagio met de meest ontroerende expressie, hij kan een toon zelfs in dit tempo maar liefst zes achtsten aanhouden met alle sterktegraden, zowel in de laagte als in de hoogte. Maar dit is misschien alleen mogelijk op zijn zeer fraai Silbermann-klavichord waarvoor hij sonates geschreven heeft met daarin lang aangehouden noten. En dit geldt ook voor de buitengewone kracht die Bach aan een passage kan geven: dit is de luidste fortissimo. Elk ander klavichord zou het begeven. Zo ook zou zijn meest delicate pianissimo helemaal niet meer klinken op een ander klavichord.*" Een genuanceerde beschrijving van het klankkarakter van Gottfried Silbermanns klavichord geeft M. Claudius (1768): "*Das kleine berühmte Silbermannsche Klavier hat einen hellen, durchdringenden, süßen Ton, keine außerordentliche Stärke im Baß, keinen außerordentlich sanften, schmeichelnden Diskant und geht bis e³.*" [Ernst Suchalla, CPE Bach, Briefe und Documente, 1994] Deze beschrijving komt treffend overeen met de karakteristieken van het Specken-klavichord.

C – d³, ongebonden, notenhout, zonder onderstel

Afmetingen: 1460 x 440 x 134 mm. Gewicht: 23 kg

Philipp Jacob SPECKEN

leerling van Gottfried Silbermann

- 1743 -

CLAVICHORD GEBOUWD NAAR PH.J.SPECKEN DOOR JORIS POTVLIEGHE IN 2003, N° 23. COLLECTIE JOS VAN IMMERSEEL.

Philipp Jacob SPECKEN werd ca. 1685 geboren en stierf in 1762. Hij was een leerling van Gottfried Silbermann en verhuisde naar Stockholm waar hij voor het eerst vermeld wordt in 1730. Hij bouwde clavichorden, klavecimbels en ook “cembals d’amour”. Er zijn een 14-tal clavichorden bewaard en 3 klavecimbels.

FACSIMILE NAAR PHILIPP JACOB SPECKEN, GEBOUWD DOOR JORIS POTVLEGHE IN 2002.

Het origineel bevindt zich in het *Musikmuseet* te Stockholm (Zweden), n° 2526.

GEGEVENS SPECKEN 1743	
Manuaalomvang	C - d ³
Type (cis ³ & d ³ gebonden)	ongebonden
Dispositie	2 x 8 voet
Afmetingen l x b x h	1460 x 440 x 134 mm
Mensuur c ²	278 mm
Mensuur C-groot	1223 mm
Toonhoogte	392 - 408 Hz
Oktaafbreedte	161 mm
Stichmass	483 mm
Breedte boventoets	10,4 mm
Lengte kop ondertoets	39,5 mm
Toetsgewicht c ²	
Toetsdiepgang c ²	4,0 mm
Gewicht klavichord	23 kg
Houtdikte meubel	14 mm

Dit ongebonden clavichord met zijn relatief kleine tessituur sluit conceptueel nauw aan bij de Saksische bouwstijl. Het is niet uitgesloten dat dit ontwerp is overgenomen van zijn leermeester Gottfried Silbermann, die een clavichord heeft gebouwd voor C.Ph.Bach: “*So besass der hr. Kapellmeister Bach in Hamburg beynahe 50 Jahre lang ein Klavier von seiner [Gottfried Silbermann] Arbeit, welches wegen seinen vortreflichen singenden Tone und wegen seiner Festigkeit in der Stimmung, durch ganz Europa berühmt ist.*” (Gerber, 1790-92, kol. 515).

Meubel

Het meubel is gemaakt van massief notenhout, 14 mm dik. De hoeken van de kast zijn vergaard met zwaluwstaartverbindingen. De kast is bovenop de 26mm dikke sparrenhouten onderbodem gelijmd.

Al het lijstwerk werd, door middel van zelfgemaakte profielmessen, getrouw gekopieerd naar het origineel.

Bakstukken en klavierklep

De bakstukken zijn met zwaluwstaartverbindingen aan de voor en achterzijden ingewerkt.

De klavierklep wordt uit de plank van de frontzijde gezaagd waardoor de structuur en tekening van het hout één geheel vormt. Aan de bovenzijde van het geopend klavierklepje is een fijne moluur geschaafd.

De klavierklep heeft 3 verzonken scharnieren van hoogwaardige kwaliteit. Ze zijn gefreesd uit massief messing en hebben een vaste as.

“Toolbox”

Het opbergkastje links van het klavier is voorzien van een scharnierend dekseltje in notenhout.

Balansbalk

De balansbalk is gemaakt van lindehout. Kenmerkend voor dit Speckenclavichord is de opstelling van de balansstiften op één rij, waardoor de toetsversnelling van onder- en boventoetsen verschilt. De toetsen balanceren op een koord die aan de uiteinden met een houten nagel wordt vastgespijkerd.

Aanhanglijst

De taps toelopende aanhanglijst in de bas is een kenmerk dat terug te vinden is bij de clavichordbouwers Horn. De gebroeders Horn waren via Friederici voortzetters van de Silbermann-traditie in de tweede helft van de 18de eeuw.

Zangbodem en kam

De zangbodem is gemaakt van zuiver kwartierse, fijnspar (Fichte) herkenbaar aan de mergstralen (axiale parenchime). Het hout wordt gekliefd en niet gezaagd. Na een lange droogperiode wordt het klankhout in 3 of 4 delen met warme lijm verlijmd tot de zangbodem en met de hand opgeschaafd tot de juiste dikte. Er wordt geen schuurpapier gebruikt om het oppervlak te egaliseren. Het hout wordt door het schaven als het ware gesneden en verkrijgt een glanzend en vochtwerend oppervlak.

De F-vormige kam, kenmerkend voor de Saksische bouwstijl, is gemaakt van esdoorn.

Stempennen en nomenclatuur

De tooninscripties zijn met inkt geschreven en de benaming is Germaans (c, cis, d, dis, ...). De stempennen zijn voorzien van een gaatje en hebben een platte kop. Er wordt een stemsleutel en een set reservesnaren bijgeleverd.

Binnenbouw

Het stemblok en de zangbodemschoudering zijn 'zwevend' opgesteld. Het stemblok is gemaakt van eikenhout. Het diagonaal-stemblok is met halfhoutse verbinding ingewerkt in het bas-stemblok.

Op de onderbodem is een sparrenhouten stabiliseringsbalk van 70 x 25 mm. verlijmd.

Dam

De 'geknikte' dam is uit één deel notenhout gemaakt. Aan de voor en achterzijde in gewerkt met zwaluwstaartverbindingen. Er zijn drie klankgaten of vensters waarvan één kleinere in het bakstuk.

Rugwand

De bakstukken links en rechts lopen van de voorzijde tot in de rugzijde door, waar ze met een penverbinding in de rugwand worden verankerd. Deze penverbindingen worden door middel van (buxus-) houten wiggen opgespied tot inwendige zwaluwstaartverbindingen.

Zangbodem en kam

Kenmerkend is de diagonaal lopende structuur van het zangbodemhout. De beribbing van de zangbodem loopt parallel met de kam.

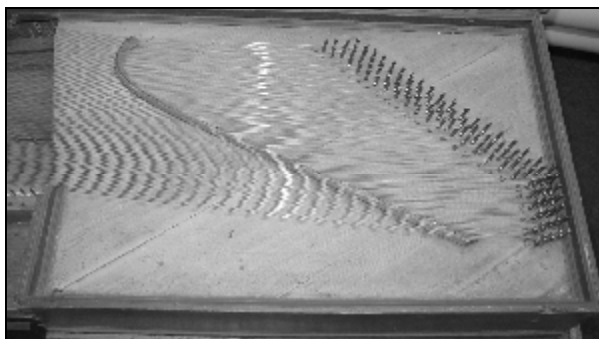

Foto van het origineel in het museum van Stockholm.

Scharnieren

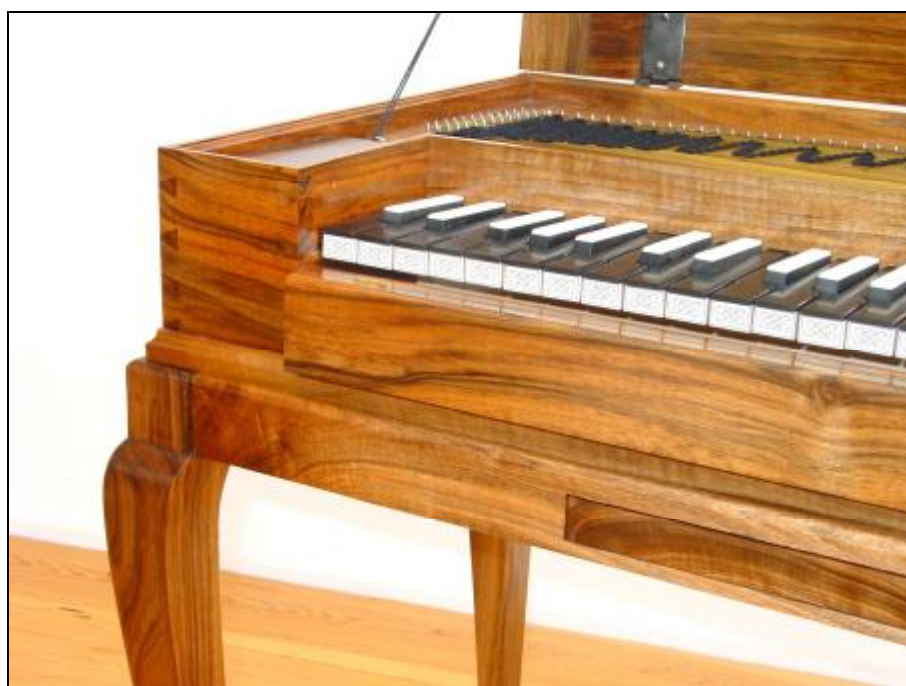
De scharnieren worden in het atelier gemaakt naar voorbeeld van het origineel. De bevestiging door middel van smeedijzeren nagels.

JORIS POTVLIEGHE
tel.: 00 33 / (0)54/58.72.16
fax.: 00 33 / (0) 54/58.77.04
28

ZEUNINGESTRAAT 45
BTW : 735.166.463
website: www.clavichord.be

B- 1750 TOLLEMBEEK BELGIUM
Fortis : 293-0582632-08
e-mail: joris.potvlieghe@clavichord.be

HR : 562.479
Erkenningsklasse : Klasse III/o.cat. D 23
Registratienummer : 042801 cat.

CLAVICHORD GEBOUWD NAAR PH.J.SPECKEN DOOR JORIS POTVLIEGHE IN 2003, N°23.
COLLECTIE JOS VAN IMMERSEEL.